گوڤارا زانكويا زاخو، پەربەندا:3(B)، ژمارە:1، بپ 24-43، 2015
ISSN: 2410-7557

رۆلێ نافونیشانی د بەرجەستەكرنا رامانا تیكستێ كورتە چیرۆكێدا
-كۆمەلە چیرۆكا (شەڤا فریشتە رەڤین)یا ئیسماعیل هاجانی- وەكو نموونە

نزار سلمان طاهر
پشكا زمانێ كوردی، فاكولتیا زانستێن مرۆڤایەتی، زانكۆیا زاخو، هەرێما كوردستانێ-عێراق.
((رەزامەندیا بەلاڤكرنێ : 14 كانوینا دووێ 2015))

پۆختە:

ئەڤ ڤەكۆلینە هەولدانەكە ژ بۆ خویاكرنا رۆلێ ناڤونیشانی پێخەمەت بەرجەستەكرنا رامان و دەلالەتا ڤەشارتیا تێكستێ چیرۆكێ و دیسان پێخەمەت دەولەمەندكرنا رەخنا ئەدەبیا كوردی ب تیۆرێن رەخنەیێن ئەدەبیێن نوی. ناڤونیشانێ تێكستێ ئەدەبیێ ئافراندی دبیتە ئێكەم پەیوەندی د ناڤبەرا وەرگری و تێكستیدا و د ئەنجامدا وەرگر هزرەكا دەستپێكی ج ژلایێ ئیستاتیكی یان ئایدۆیۆلۆژی لدۆر پۆختێ رامان و دەلالەتا تێكستی ژ ناڤونیشانی وەردگریت.

مە دڤێ ڤەكۆلینا بناڤونیشانێ (رۆلی ناڤونیشانی د بەرجەستەكرنا رامانا تیكستێ كورتە چیرۆكێ دا- كۆمەلە چیرۆكا (شەڤا فریشتە رەڤین) یا ئیسماعیل هاجانی وەكو نموونە) و پشتی بەرجەستەكرنا باگراوەندەكێ تیۆری لدۆر ناڤونیشانی، ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێ شلۆڤەكریە و ڤەژەنێن دەلالیێن وی لناڤ ناڤونیشانێن حەفت كورتە چیرۆكێن ئەڤێ كۆمەلێ بەرجەستەكرینە كو بدیتنا مە ناڤونیشانێن هەرحەفت كورتە چیرۆكان سەمتبوونا خوەیا دەلالی لناڤ ناڤونیشانێ سەرەكی ل بەر دگرن، بەلێ رێژەیا ناڤونیشانێ سێزدە كورتە چیرۆكێن دیتر سەمتبوونا خوە دناڤ رەهەندێن دەلالیێن ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێدا نابینن.

پێشەكی:

ناڤونیشانكرن بوویە بابەتەكێ رەخنەیێ ئازراندی دناڤ رەخنا ئەدەبیا نوی و نویخازدا چونكی پرۆسا ناڤونیشانكرنێ دناڤ تێكستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا و بتایبەت ئەو تێكستێن ئەدەبیێن نوی هاتینە ئافراندن ژلایێ نڤیسەرێ بەرهەمیڤەن،پویتەدانەكا مەزن پێ هاتیە دان و نە ئەڤە بتنێ بەلكو هندەك ناڤونیشانێن تێكستان بووینە كێلگەیێن سەرەكی ژ بۆ دەربرینكرنا رامانا هزر و بابەتێ وی تێكستی.لێ ب مخابنیڤە، تاكو نهۆ دناڤ رەخنا ئەدەبیا كوردیدا و ل ئاستێ پێدڤی گرنگی ب ڤەكۆلینێن رەخنەیی ل دۆر شلۆڤەكرنا ناڤونیشانێن تێكستێن ئافراندی نەهاتیەدان،رەنگە ئەو ڤەكۆلینێن ئەكادیمیێن ئەڤ بابەتە برەنگەكێ سەربەخۆ ئازراندبیت، هێژ ژ تبلێن دەستەكی كێمتر بن و ئەوێن هاتینەكرن و ل دویڤ ئاگەهداریا مە ل دور تێكستێ هۆزانێ هاتینەكرن و تاكو نهۆ ج ڤەكۆلینێن رەخنەیێن ئەكادیمیێن خۆسەر و سەربەخۆ ل دۆر شلۆڤەكرنا ناڤونیشانێن چیرۆكێ یان كورتە چیرۆكێ دناڤ رەخنا ئەدەبیا كوردیدا فبەرچاڤێن مە نەكەتینە،

لەوما کو ئەڤ چەندە بوویە ئەگەرەکێ بهێز کو ئەم ڤێ ڤەکۆلینێ ئەنجامدەین.

ئەڤ ڤەکولینە ژ دوو پشکان و ئەنجامان پێکهاتیە: پشکا ئێکێ لژێر ئەڤێ ناڤونیشانی هاتیە (باگراوەندەك تیۆری بۆ بەرجەستەکرنا ناڤونیشانی) و ڤان هەر پێنج تەوەران بخوەڤە دگریت (تێگەھ و پێناسا ناڤونیشانی، جۆرێن ناڤونیشانی، ئەرکێن ناڤونیشانی، بنیاتێن ناڤونیشانی، پێرابوونێن شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێن کومەلە چیرۆکەکێ). پشکا دووێ لژێر ڤێ ناڤونیشانی هاتیە (شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێن کۆمەلە چیرۆکا هەلبژارتی) کو دبیتە پشکا پراکتیکی ژ بۆ شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێ کۆمەلە چیرۆکا (شەڤا فریشتە رەڤین).

پشکا ئێکێ:(باگراوەندەك تیۆری بۆ بەرجەستەکرنا ناڤونیشانی)

١-١- تێگەھ و پێناسا ناڤونیشانی : (Define title)

ڤەکۆلەرێن رەخنا ئەدەبی،نە گەلەك ژ مێژە پویتە ب ڤەکۆلینا ناڤونیشانێ تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی بەخشیە، بەلکو ئەڤ پویتە دانە دگەل سەرهلدانا پەیدابوونا ڤەکۆلینێن سیمۆلۆژیێن هەڤچەرخ هاتینەکرن و ئەڤان ڤەکۆلینان وەکو نیشانەکا سیمیۆلۆژی نێرین ل هەمی پێکهاتا تێکستێ ئافراندی دکر وەکو ئەڤان پێکهاتان (ناڤونیشان، پێشەکی، دەهمەن، تەعلیق..هتد). ژلایەکێ دیتر ڤە ئەگەر ئەم تەماشەی ڤێ چەندێ بکەین دێ بینین کو ((دەستپێکا سەرهلدان و پویتەدانێ ب زانستێ ناڤونیشانی وەکو بزاڤەکا سیمیوتیکی و بێگومان ژ رۆژئاڤای دەستپێکریە، پێنووسێن رەخنەگرێن ئەورۆپی؛ ئەڤ زانستە ڤەکۆلایە)) [١]، ل دۆر ئەڤێ چەندێ و برەنگەکێ گشتی ئەم دشێین بێژین کو ڤەکۆلەرێن ئەورۆپی هەر ژ سالا(١٩٦٨)ێ دەست ب ڤەکۆلینا دیاردا ناڤونیشانکرنێ کریە و ئەڤ چەندە دناڤ نڤێسینێن ڤەکۆلەران(فرەنسوا فیووری– François Fourier)و(ئاندرێ فۆنتانا– Andrie Fantana) و ناڤبریان پەرتووکەك بناڤونیشانێ (ناڤونیشانێن پەرتووکان ل سەدێ هەژدێ)بەلاڤکر و بڤێ چەندێ ئەڤ پەرتووکە دبیتە خێڤەیێ ئەوان ڤەکۆلینێن رەخنەیێن لدۆر ناڤونیشانی هاتینەکرن[٢].

ناڤونیشان وەکو ئێك ژ رەهەندێن پێکهاتا تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی رۆلەکێ مەزن و کاریگەر ژ بۆ ناڤگرتنا پۆختێ رامانا تێکستێ ئافراندی دگێریت و ب ئەڤێ چەندێ ناڤونیشان دبیتە ئێکەم دەرگەهێ خواندەڤان ڤەدکەت ژ بۆ چوونا ناڤ رەهەندێن ڤەشارتیێن تێکستێ ئافراندی. ناڤونیشان دناڤ تیۆرێن نوییێن تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا دبیتە تەوەرەکێ گەرمێ رەخنەیێ ئازراندی و خوە ژ گەلەك رەهەندانڤە راستەسەردکەت، هەروەسا ناڤونیشان دناڤ ڤان تیۆراندا و دناڤ تیۆرێن رەخنەیێن نویدا ژی (دبیتە دەرازینکەکا خواندنێ و دیسان دبیتە رەگەزەك ژ رەگەزێن هەڤتەریبێن تێکستێ سەرەکی و هاریکاریێ ژ بۆ وەرگرتن و تێگەهەشتن و راڤەکرنا تێکستێ ئافراندی دکەت) [٣] لدویف ئەڤێ چەندێ ئەم دشێین بێژین کو ناڤونیشان دبیتە ناسنامەك بۆ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی و هەمی هویرکاریێن ئیستاتیکی و

رامانا وی تێکستیٚ بۆ هاتیە دانان لناڤخوە دگریت [٤]. ژلایەکیٚ دیترڤە ئەگەر بنێڕینە ناڤونیشانیٚ تێکستیٚ ئەدەبییٚ ئافراندی، دیٚ بینین کو بریتیە ژ سیستەمەکیٚ سیمیۆلۆژییٚ خودان رەهەندێن دەلالی و جەڤەنگی کو سەرەنجا خواندەڤانی بۆ تێکستیٚ ئەدەبی رادکێشیت ژ بۆ ڤەکرنا ئەوان کۆدێن گرتییێن رامانا ئەوی تێکستی [٥]، لدویف ئەڤیٚ چەندیٚ ئەم دشێین بێژین کو ناڤونیشان وەکو نیشانەکا سیمیۆلۆژی، بەرجەستەییا خوە دناڤ رەهەندێن تێکستیٚ ئەدەبییٚ ئافراندیدا دبینیت و دبیتە فاکتەرەکیٚ ئازرێنەر ژ بۆ کێشانا سەرەنجا خواندەڤانی و دبیت هەر ئەڤ چەندە ببیتە ئەگەریٚ هندیٚ کو وەسانیٚ سەرەدەری دگەل ناڤونیشانی بهێتەکرن تاکو ببیتە (زاراڤەکیٚ پێرابوونا ڤەکۆلینا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی و ببیتە کلیلەکا بنەڕەتی د دەست وەرگریدا پێخەمەت چوونا ناڤ کویراتیا نهێنیێن ڤەشارتییێن تێکستیٚ ئەدەبی)[٦]، ئانکو لڤێرە ناڤونیشان دبیتە (کلیلا ڤەکرنا دەلالەتێن سەرەکیێن تێکستیٚ ئەدەبییٚ ئافراندی یا کو رێکا خواندەڤانیٚ رەخنەگر روهندکەت ژ بۆ ڤەکرنا دەرگەهێن گرتییێن رامانا ڤەشارتیا تێکستی)[٧]، دیسان پێدڤیە هندیٚ ژبیر نەکەین کو ناڤونیشان وەکو دەرازینکا دەستپێکیٚ بۆ چوونا ناڤ تێکستیٚ ئەدەبی، ئەڤجار پێدڤیە وەرگر (ئەڤیٚ چەندیٚ پشتگوە نەهاڤێت، ئەڤ چەندە تەوەریٚ زانستیبوونیٚ بسەر شلۆڤەکرن و راڤەکرنا تێکستی د بەخشیت ئانکو لڤێرە ناڤونیشان زانیارییێن گونجای ژ بۆ زانین و تێگەهەشتنا تێکستی و کونترۆلکرنا رادیٚ گونجانا تێکستی پێشکشی مەدکەت) [٨].

سەبارەت پێناسەکرنا ناڤونیشانی، چەندین بپێناسە بۆ هاتینەکرن و هەر ڤەکۆلەرەکی ژ ڕوانگەیەکیڤە ئەڤ بابەتە ئازراندیە و پێخەمەت راستەسەرکرنا ئەڤیٚ چەندیٚ ئەڤێن خواریٚ گرنگترین پێناسە لدۆر ناڤونیشانی هاتینەکرن:

- (لیۆ هۆك–Leo Hoek) :

پڕانیا ژێدەران لسەر هندیٚ رێککەفتینە کو زانستیٚ ناڤونیشانکرنیٚ لسەر دەستیٚ ڤی ڤەکۆلەری بەرجەستەییا خوە وەرگرتییە چونکی ناڤبری ژ روانگەیەکا ڤەکری و خودان کویراتیەکا میتۆدی ڤەکۆلین لسەر ناڤونیشانی کرینە و لدویڤ پێرابوونێن سیمیۆلۆژی ناڤونیشان ڤەکۆلاینە و دناڤ ڤان ڤەکۆلینانێدا، جەختی لسەر پێکهاتە و دەلالەت و ئەرکیٚ ناڤونیشانان کرینە [٩]. ناڤبری ب ئەڤی رەنگی پێناسا ناڤونیشانی دکەت:(ناڤونیشان بریتیە ژ کۆمەکا نیشانێن زمانی یێن کو لسەریٚ تێکستەکی دهێنە دانان و تاکو ئەڤی تێکستی دەستنیشان بکەن و ئاماژیٚ بدەتە ناڤەڕۆکا ئەوی تێکستی پێخەمەت سەرەنجڕاکێشانا خواندەڤانی) [١٠]. ژ ئەڤیٚ پێناسیٚ خۆیادبیت کو ناڤونیشان وەکو دەربڕینەکا زمانی ژ بۆ ناساندنا تێکستیٚ ئافراندی د هێتە دانان و دیسان ئەڤیٚ پێناسیٚ جهیٚ ناڤونیشانی دناڤ پێکهاتا تێکستیدا دەستنیشانکریە کو لسەریٚ تێکستی دهێتە دانان پێخەمەت هندیٚ وەرگری باخوەڤە بکێشیت.

-(ژاك فۆنتانی– Jaques Fontanille):

ئەڤ ڤەكۆلەرە د بێژيت ((ناڤونيشان دگەل هندەك نيشانێن ديتر دناڤ تێكستی دا، بريتينە ژ هندەك پشكێن بژارەيێن تێكستی كو لسەر بەرگی دهێنە دانان و دبيتە تێكستەكێ هەڤتەريب بۆ تێكستی))[١١]. هەر وەكو ديار ئەڤ پێناسە باسێ جهێ ناڤونيشانی دكەت كو دكەڤيتە دگەل هندەك نيشانێن ديترێ ژ دەرڤەی تێكستێ سەرەكی و دكەڤيتە سەر بەرگێ تێكستی و جەختيێ لسەر هەڤتەرييا وی دكەت دگەل تێكستێ سەرەكی.

-(بشرى البستاني):

ب بوچوونا ئەڤی ڤەكۆلەری(ناڤونيشان نامەيەكا زمانيە و بڤێ ناسنامێ دهێتە ناساندن و ناڤەرۆكا نامێ دەستنيشاندكەت و سەرەنجا خواندەڤانی رادكێشيت و د بيتە رەهەندەكێ سەرڤە بۆ ئاماژەدانا رامانا ڤەشارتيا تێكستی)[١٢]. ئەڤ پێناسەيە ژی مينا يێن بووری جەختيێ لسەر پێكهاتا زمانيا ناڤونيشانی دكەت و ديسان ئاماژێ د دەتە ئەركێ سەرەنجراكێشانا خواندەڤانی بۆ تێكستێ سەرەكی.

لدوماهيكا ئەڤی تەوەری و ژ ئەنجامێ ڤەرێژا نيشاندانا ئەڤان هەرسێ پێناسێن بووری بۆ پێناسەكرنا ناڤونيشانی ئەم دشێين ب ئەڤی رەنگێ خوارێ ناڤونيشانێ تێكستێ ئەدەبيێ ئافراندی پێناسە ب كەين ((ناڤونيشان؛ ناسنامەكا سيميوتيكيە؛ئافراندكار ب تێكستێ خوەیێ ئافراندی ڤە دێمجامە دكەت، تاكو ببيتە كليلەكا خودان رامانا تێكستی و خواندەڤان پێ كۆدێن داگرتی ژ نهێنیێن تێكستی ڤەكەت))[١٣].

١-٢- جۆرێن ناڤونيشانی:(title type)

ئەڤ تەوەرە ب گەلەك رەنگان هاتيە ئازراندن، براستی هەر ڤەكۆلەرەكی ژ روانگەيەكا رەخنەيی و پێكهاتەيا وی ژانرێ ئەدەبيێ كار لسەر دكەت، بوچوونێن خوە دەربرينە و جۆرێن ناڤونيشانی دابەشكرينە، پێدڤيە هندێ ژبيرنەكەين، ئەم دێ ئەڤێ خالێ لدويڤ سرۆشتێ تێكستێ ئەدەبێ ئافراندی ئازرينين و وەكو پەرتووك هاتيە چاپكرن. بديتنا مە جۆرێن ناڤونيشانێ تێكستێ ئەدەبيێ ئافراندی لدويڤ ژانرێ و ئەركێن تێكستێن ئافراندی دهێنە دابەشكرن، برەنگەكێ گشتی و بديتنا مە ئەڤ هەر چوار جۆرێن ناڤونيشانی هەنە:

١-٢-١- ناڤونيشانێ سەرەكی(حقيقي- أصلي):

ئەڤ ناڤونيشانە، ب گەلەك زاراڤان هاتيە ناسكرن دناڤ نڤيسينێن ڤەكۆلەراندا وەكوناڤونيشانێ (سەرەكی، گشتی، ئوورژينال، حقيقی، بنەرەتی..هتد) لێ ئەڤ زاراڤە هەمی دبنە هەڤرامان بۆ وی ناڤونيشانی يێ كو(دبيتە دێمجامە بۆ پەرتووكێ و براستی دبيتە كارتەكا ناساندنێ و ناسناما تێكستی بەرجەستەدكەت)[١٤]. هەروەسا ئەڤ ناڤونيشانە دبيتە ناڤونيشانێ گشتيێ پەرتووكێ و مينا (زيندەوەرەكێ سەرەكيە بۆ پەرتووكێ و دبيتە ستوين و بنياتێ ناڤونيشانكرنێ بۆ هەر تێكستەكێ ئافراندی يانژی پەرتووكەكا چاپكری)[١٥].

١-٢-٢- ناڤونيشانێ تايی(فرعي):

ئەڤ ناڤونیشانە؛پشتی ناڤونیشانێ سەرەکی دهێتە دانان و لژێری ناڤونیشانێ سەرەکی بهێتە دارێتن یانژی دبیت ل هەمان رێزا ناڤونیشانێ سەرەکی بهێتە نڤێسین(١٦). ئەڤ ناڤونیشانە ژ (ناڤونیشانێ سەرەکی دهێتە زنجیرەکرن ژ بۆ تەمامکرنا رامانا ناڤونیشانێ سەرەکی)(١٧). بدیتنا (جیرار جینیت)ی ئەڤ ناڤونیشانە ((ناڤونیشانەکێ شلۆڤەکار و راڤەکارە بۆ ناڤونیشانێ ...)) (١٨) تێکستی یان پەڕتووکێ.

١-٢-٣- ناڤونیشانێ دەستنیشانکەرێ ژانرێ:

هەر ژ ناڤێ ئەڤی ناڤونیشانی دیارە کو(جۆر و ژانرێ تێکستێ ئافراندی ژ تێکستێن دیتر جودا دکەت و دشیاندایە ناڤێ ناڤونیشانێ فۆرمی لسەر بهێتە دانان چونکی تێکستی ژ هەمی فۆرمێن دیتر جودا دکەت وەکو فۆرمێ:چیرۆك،هۆزان، شانۆ...) (١٩). ئانکو ئەڤ ناڤونیشانە وەکو رەهەندەکێ دەستنیشانکەر و جوداکەرە بۆ سرۆشتێ پێکهاتە و ژانرێ تێکستەکێ دیارکری ژناڤ ژانرێن دیێن ئەدەبی(٢٠).

١-٢-٤- ناڤونیشانێ ناڤەکی:

ناڤونیشانێ ناڤەکی بریتیە ژ ئەوی ناڤونیشانی یێ کو (نڤێسەر برێکا ئەوی رۆبەرێ زمانییێ تیکستێ خوە ژێکڤە دکەت و هەر پارچەکێ ناڤونیشانەکی ل سەر د دانیت و برەنگەکێ گشتی ئەڤ ناڤونیشانە هەر هەمان ئەرکێ ناڤونیشانێ گشتییێ تێکستی دگێڕن...) (٢١). ئانکو سەرەڕای ناڤونیشانێ سەرەکیێ پەڕتووکێ، نڤێسەر چەند ناڤونیشانەکێن دیتر بۆ مەبەستا پارچەکرنا تێکستێ مەزن د دانبت و دچنە دناڤ پەڕتووکێدا(٢٢).

براستی رەنگە گەلەك ڤەکۆلەران ئەڤ جۆرێ ناڤونیشانی بۆ تێکستێ ئافراندی باس نەکربیت، لێ ژ بەرکو کەرەستێ ڤەکۆلینا مە پەیوەندیەکا راستەوخۆ ب ئەڤی ناڤونیشانی ڤە هەیە و ئەڤ ناڤونیشانە د بەرژەوەندیا تەوەرێ زانستیبوونا ڤەکۆلینا مە دا هەیە، ئەڤجار ئەم نەچارین باسبکەین و وەکو جۆرێ چوارێ ژ جۆرێن ناڤونیشانێ تێکستێ ئەدەبی قەلەم بدەین، چونکی کۆمەلە چیرۆکا(شەڤا فریشتە رەڤین) ڤان جۆرە ناڤونیشانان بخوەڤە دگریت و هەر چیرۆکەکا دناڤدا هاتی ناڤونیشانەك هەیە و ئەڤ ناڤونیشانە دبنە ناڤونیشانێ ناڤەکی و ناڤونیشانێ سەرەکی ژی ئەڤەیە(شەڤا فریشتە رەڤین) (٢٣). دیسان ژ بۆ زێدەتر رۆنڤەکرنا ئەڤی تەوەری، مە بفەر دیت ئاماژێ بدەینە هندێ کو مەرج نینە هەمی تێکستێن ئافراندیێن ئەدەبی ناڤونیشانێ ناڤەکی ل ناڤخوە بگرن وەکو رۆمانەکێ بەلکی دبیت بتنێ ژ ئێك ناڤونیشان بتنێ پێك بهێت کو ئەو ژی یێ سەرەکیە. دیسان نەمەرجە هەر پەڕتووکەکا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی ڤان هەر چوار جۆرێن ناڤونیشانان لناڤخوە بگریت، بەلکو دبیت بتنێ ژ ناڤونیشانێ سەرەکی و لاوەکی بتنێ پێکبهێت و دبیت بتنێ ژ ناڤونیشانێ سەرەکی و دەستنیشانکەرێ ژانری پێکبهێت یانژی هەر وەکو ڤێ کومەلە چیرۆکا بەری نهۆ مە ئاماژە پێدای بتنێ ژ ناڤونیشانێ سەرەکی و ناڤەکی بتنێ پێکبهێت.

١-٣-ئەرکێن ناڤونیشانی:(Title Function)

هەلبەت ناڤونیشانێ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی، چەند ئەرکەکان دگێڕێت،ئەڤ ئەرکە لدۆر سرۆشتێ ناڤەرۆك و تەوەرێ ئیستاتیکی و چەوانیا وەرگرتنا تێکستی د زڤڕن. دڤی بیاڤیدا، چەندین بوچوون هەنە و هەر ڤەکۆلەرەکی لگۆرەیی بوچوونا خوەیا کەسی، چەند ئەرکەك بۆ ناڤونیشانی دەستنیشانکرینە.بدیتنا هندەك ڤەکۆلەران(ئەرکێن ناڤونیشانی لگۆرەیی جۆرێن ناڤونیشانی دهێن دەستنیشانکرن، چونکی جۆرێن ناڤونیشانی لدویف پەیوەندیا وی ب سرۆشتێ تێکستیڤە هاتینە دەستنیشانکرن...) (٢٤). بەلێ لدویف ئەڤێ بوچوونێ، ئەم نەشێین برەنگەکێ ڤەبڕ ئەرکێن ناڤونیشانی دەستنیشانکەین.ئەڤێن خوارێ پێنج ئەرکێن مە ژ ناڤ بوچوونێن ناڤدارترین ڤەکۆلەرێن بسپور د زانستێ ناڤونیشانی دا وەکو (لیو هۆك،جیرار جینیت،شارل گریفال،فێرنەر) وەرگرتینە و پۆختەکرینە(٢٥):

١-٣-١- ئەرکێ مەبەستی(القصدية):

ئەڤ ئەرکە ئامادەبوونا خوە ژ روانگا مەبەستێن نڤیسەرێ تێکستی بەرجەستەدکەت و (ناڤونیشانێ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی، لدویف ڤی ئەرکی د بیتە هەلگرێ مەبەستا نڤیسەری دناڤ ئەوی تێکستێ ئافراندیدا...)(٢٦).

١-٣-٢- ئەرکێ دەستنیشانکرنێ (التعينيَة):

ئێك ژ ساخلەتێن ئەڤی ئەرکێ ناڤونیشانی ئەوە کو دبیتە ئەرکەکێ هەڤپشك د ناڤ هەمی ناڤونیشاناندا(٢٧). هەروەسا ئەڤ ئەرکە (بناڤێ ئەرکێ ناڤکرنێ-تسمية – ژی دهێتە نیاسین و بەربەلاڤترین ئەرکە بۆ ناڤونیشانی چونکی هەمی ناڤ د ئەڤی ئەرکیدا د هەڤپشکن و جوداهیێ د ئێخیتە دناڤبەرا بەرهەمێن هونەریدا و ئەڤ ئەرکە د بنیاتدا، ناسناما تێکستی دەستنیشاندکەت و ژ ئەرکێن دیترێ ێین ناڤونیشانی جودابیت و بیێ ئەوان نەشێت کارێ خوە بکەت...) (٢٨).

١-٣-٣- ئەرکێ سالۆخدانێ(الوصفية):

ئەڤ ئەرکە سالۆخدانەکێ د دەتە تێکستی و برێکا ئێك ژ ساخلەتێن تێکستی بخوە دهێتە ئەنجامدان کو تێکست ئاماژەکێ لدۆر ناڤەڕۆکا تێکستی خویادکەت(٢٩).

١-٣-٤- ئەرکێ ئاماژەیی(الايحائية):

ئەڤی ئەرکی (پەیوەندی ب ئەرکێ سالۆخدانێڤە هەیە و ئەڤ ئەرکە زێدەتر وەکو بها بۆ ناڤونیشانی د هێتە هژمارتن ژ هندێ کو بۆ بیتە ئەرك) (٣٠).

١-٣-٥- ئەرکێ سەرەنجراکێشانێ(الاغرائية):

ئەڤ ئەرکە د بنیات دا ژ بۆ سەرەنجراکێشانا وەرگری بەرجەستەیا خوە دناڤ ناڤونیشانی دا وەردگریت(٣١). ئانکو ئەڤ ئەرکە ((سەرەنجا خواندەڤانی بۆ خوە رادکێشیت و بەرەف ناڤەڕۆکا تێکستی پالددەت،چونکی برێکا پۆختەکرن و همبزیەکا-کثافة- مەزن، نیڤشکێ رامانا تێکستی دناڤ ناڤونیشانیدا بەرجەستەدکەت و ڤەدیتنا ئەڤێ

رامانا پۆختەکری بتنێ برێکا ڤەزڤرینێ بۆ تێکستی دهێتەکرن)) [٣٢].

١-٤- بنیاتێن ناڤونیشانی:(title build)

بەرجەستەکرنا بنیاتێن ناڤونیشانی دبیتە پێنگاڤەکا رێخۆشکەر ژ بۆ زانینا سرۆشتێ پێکهاتەییێ وی ناڤونیشانی و کانێ چ جۆرە کۆدێن ڤەشارتییێن رامانێ لناڤخوە دگریت، بێگۆمان ئەڤ چەندە ژی د بیتە پێرابوونەکا راستەوخو ژ بۆ رێنیشاندانا چەوانیا شلۆڤەکرنا ناڤونیشانی، لدۆر ئەڤی تەوەری،ئەڤێن خوارێ دوو بنیاتێن سەرەکینە بۆ ناڤونیشانی دەستنیشان دکەین:

١-٤-١- بنیاتێ کویر:

مەبەست ژ بنیاتێ کویرێ ناڤونیشانی،ئەو بنیاتە یێ کو خوە دناڤ رەهەندێن ڤەشارتییێن ناڤونیشانێ سەرەکییێ پەرتووکا تێکستیدا ڤەدشێریت. ئانکو ئەگەر پەرتووکێ ناڤونیشانێن دەرەکی و ناڤەکی هەبوون، ئەڤ بنیاتە پۆختێ رامانا ئەوان هەمی ناڤونیشانێن ناڤەکییێن لناڤ پەرتووکێ هاتین لناڤخوە دگریت [٣٣]. چونکی ناڤونیشان پێخەمەت شلۆڤەکرن یان ژێکڤەکرنا تێکستی، دووبارە ئەوی تێکستی برێکا بەرجەستەکرنا بنیاتێن دەلالی و جەڤەنگیێن ئەوی لێکد دەتەڤە [٣٤].

١-٤-٢- بنیاتێ سەرڤە:

ئەڤ بنیاتە خوە دناڤ ناڤونیشانێن ناڤەکیێن پەرتووکێ دا ڤەدشێریت و هەر ژ ئەنجامێ هەمان رەنگڤەدانا ناڤەرۆکا تێکستێ هەر ناڤونیشانەکی ژ ئەوان پەیدابوویە، هەر ئێك ژ ئەڤان بنیاتان رەنگڤەدانا خوە دناڤ بنیاتێ کویرێ ناڤونیشانیدا دبینیت [٣٥].

١-٥- پێرابوونێن شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێن کومەلە چیرۆکەکێ:

هەلبەت؛ئەڤ خالە تەوەرەکێ سەرەکی ژڤێ ڤەکۆلینێ بخوەڤە دگریت و د وان پێرابوونان دیاردکەت یێن کو ئەم ژ بۆ شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێ کۆمەلە چیرۆکا هەلبژارتی بکاردئینین، برەنگەکێ گشتی لدویف ڤان هەر دوو پێنگاڤێن خوارێ، ئەم دێ تەوەرێ پراکتیکیێ ڤێ ڤەکۆلینێ ئەنجامدەین:

١-٥-١- شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێ سەرەکیێ کۆمەلە چیرۆکێ:

د ئێکەم پێنگاڤدا، ئەم دێ لدویف بنیاتێ کویرێ ناڤونیشانی، ناڤونیشانێ سەرەکیێ کۆمەلە چیرۆکێ شلۆڤەکەین و هەر لادانەکا زمانی و دەلالی دناڤدا هەبیت دێ شلۆڤەکەین، د ئەنجامدا دێ گەهینە پۆختێ رامانا هەمی کۆمەلە چیرۆکێ.

١-٥-٢- شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێن ناڤەکیێن هەر چیرۆکەکێ:

ئەڤ پێنگاڤە ژ رۆانگا بنیاتێ سەرڤەیێ ناڤونیشانی دهێتە هاڤێتن. ئەڤ پێنگاڤە ژ بۆ شلۆڤەکرنا ناڤونیشانێن ناڤەکیێن کۆمەلە چیرۆکێ دهێتە تەرخانکرن،هەر لادانەکا دناڤدا هەبیت و بتایبەت

لادانێن دەلالی، دێ شلۆڤەكەین، پێدڤیە ئەڤ دەلالەتە تێگەهێ خوە هەر ژ ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێ وەرگرتبیت. پشتی هینگێ دێ زڤڕینە تێكستێ هەر چیرۆكەكێ ژ ئەوان و پارچەكێ ژ تێكستێ چیرۆكێ وەكو بەلگە لسەر دەلالەتا ناڤونیشانێ وێ چیرۆكێ بۆ ناڤونیشانێ سەرەكی نیشاندەین.

پشكا دووێ:(شلۆڤەكرنا ناڤونیشانێن كۆمەلە چیرۆكا هەلبژارتی)

٢-١- شلۆڤەكرنا ناڤونیشانێ سەرەكیێ كومەلە چیرۆكێ:

ئەڤ كۆمەلە چیرۆكە لژێر ئەڤی ناڤونیشانێ سەرەكی((شەڤا فریشتە رەڤین)) [٣٦] هاتیە چاپكرن، ئەڤ ناڤونیشانە بوویە خۆدیكەكا بچویك ژ بۆ رەنگڤەدانا ناڤەرۆكا بیست ناڤونیشانێن ناڤەكیێن دیترێ ژ ڤێ كۆمەلە چیرۆكێ.

هەر وەكو دیار ناڤونیشانێ(شەڤا فریشتە رەڤین) ژ جۆرێ رستەیەكا زمانیا سادە پێكدهێت و ژ بۆ نووچە گەهاندنەكێ یانژی راگەهاندنا نووچەیەكی یانژی بابەتەكی هاتیە ئاراستەكرن. دیسان ئەم چ لادانێن رێزمانیێن بژارە دناڤ ئەڤی ناڤونیشانیدا نابینین كو ببنە جهێ پویتەدانێ یانژی ڤەكۆلینێ كو كارتێكرن لسەر دەلالەتا ڤەشارتیا كومەلە چیرۆكێ كربیت،بەلێ ئەڤ ناڤونیشانە لسەر ئاستێ دەلالی، چەندین لادان بخوەڤە دیتینە و ئەم دشێین ئەڤان لادانان ب ئەڤی رەنگێ خوارێ دەستنیشان بكەین:

هەر وەكو دهێتە تێبینیكرن، بكەرێ ڤێ رستا زمانی(شەڤا فریشتە رەڤین)كو(فریشتە) ب كەسایەتییەكا ئاینی بەرجەستەبوویە. فریشتە بخوە وەكو ئاینێ پیرۆزێ ئیسلامێ دنێڕیتێ- رەنگە هەمی ئایێن دیترێن ئاسمانی ژی – وەكو تشتەك پیرۆز و كەسایەتیێن باش ل قەلەمددەت. سەرەڕای ئەڤێ چەندێ و هەر وەكو نێڕینا جڤاكی و رەوشەنبیریا جیهانی ژی و بڕەنگەكێ گشتی، ب كەسێن بێگۆنەه و خودان بەرائەت (بَرأة) و كەسایەتیێن خێر خواز و پاقژە، فریشتەیان ل قەلەمددەن. ئانكو فریشتە كەسایەتیەكا باش و پیرۆز و پاقژە. بەلێ د ئەڤی ناڤونیشانیدا ئەڤ كەسایەتیێن قەنج و باش د رەڤن، ئانكو دیارە ژ بەر تشتەكێ نە رەوا یانژی ژبەر رەوشەكا خراب یان كریارەكا كرێت و گۆنەهكار، ئەڤجار فریشتە دڕەڤن.بەلێ لڤێرە پێدڤیە هندێ ژبیر نەكین كو لگۆرەیی ئاینێ پیرۆزێ ئیسلامێ:دوو فریشتە لگەل هەر كەسەكی هەنە ئێك گونەهان د نڤێسیت و یێ دیتر خێر و قەنجیان. و لڤێرە بۆ مە دیار نابیت كانێ ئەو كیژ فریشتە نە درەڤ ئەرێ ئەون یێن كو خێرێ د نڤێسن یانژی یێن گونەهێ د نڤێسن.ئەڤجار ژ بەر ئەڤێ چەندێ و بدیتنا مە ئەڤ رەڤینا فریشتەیان وەكو خوازەیەكا دەلالی ژ بۆ هندێ هاتیە تاكو ئاماژێ بدەتە هەبوونا كارێ گۆنەهێ ئانكو كارەكێ زوریەك یان ناسازیەك یان بێدادیەك دهێتەكرن و دیسان ژ رەهەندێن دەلالیێن ئەڤی ناڤونیشانێ سەرەكی خۆیادبیت كو نە دەم و نەجهێ تاغوان لێ دهێنەكرن چ هەبوونەكا بەرجەستەیا رەوانبێژی و دەلالی نینە ئانكو لڤێرە رەڤینا فریشتەیان

لدەمێ شەڤێ بتنێ جەختیەكە لسەر ئەنجامدانا تاوانەكێ یان بێدادیەكێ.

٢-٢- شلۆڤەكرنا ناڤونیشانێن ناڤەكێن هەر چیرۆكەكێ:

ئەم دێ ئەڤێ پێنگاڤێ ژ روانگا شلۆڤەكرنا مە بۆ ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێ،هەولدەین ناڤونیشانێن ناڤەكێن ئەڤێ كۆمەلێ شلۆڤەكەین و بۆ هەر ئێكی ژ ئەوان چەند نموونێن تێكستێ چیرۆكێ وەكو بەلگە نیشاندەین:

٢-٢-١- كورتە چیرۆكا(شەڤا فریشتە رەڤین):

راستە رێزبەندیا ئەڤێ كۆرتە چیرۆكێ دناڤ كۆمەلە چیرۆكێدا و هەر وەكو چیرۆكنڤێسی بخوە دایە چاپكرن ب كورتە چیرۆكا سێزدێ دهێت و مە لدەستپێكێ ئینایە و دایە شلۆڤەكرن. بەلێ ئەگەر ژی ئەوە ژ بەركو چیرۆكنڤێسی ناڤونیشانێ ئەڤێ كورتە چیرۆكێ بۆ ناڤونیشانێ ئەڤێ هەمی كۆمەلە چیرۆكی هەلبژارتیە، ئەڤجار مە بفەر دیت ئەم لدەستپێكێ ئەڤی ناڤونیشانێ ناڤەكی شلۆڤەكەین.

هەر وەكو مە د پێنگاڤا بەری نهۆ دا ئەڤ ناڤونیشانە (شەڤا فریشتە رەڤین) شلۆڤەكری كو لڤێرە ژی هەر دێ هەمان شلۆڤەكرن بیت، ئەڤجار پێدڤی ناكەت هەمان شلۆڤەكرن دووبارەكەینە ڤە،بەلێ بكۆرتی: فریشتە وەكو نیرینێن ئاینی و جڤاكی ب كەسێن بێگونەه و قەنج دهێنە سالۆخدان و لڤێرە بدیتنا مە،ئەڤ رەڤینا فریشتەیا وەكو خوازەیەكا دەلالی جەختكرنەكە لسەر هەبوونا توونديا تاوانێ یانژی زووری و بێدادیێ.ئەڤ كورتە چیرۆكە باسێ نەریتەكا كەڤنا جڤاكێ كوردی دكەت كو پێدڤیە زاڤا هەر ژ شەڤا ئێكێ ژ دەهوەتێ كریارا سیكسی دگەل بیكێ بكەت و ژ كچینی بێخیت و لدویف ئەڤی نەریتی،ئەو كەسێ شەڤا ئێكێ ئەڤێ كریارێ نەكەت، دیار دبیت كو ئەو زاڤایە نە مێرە ئانكو ئەندامێن ئەوی یێن سیكسی كارناكەن. لدویف ئەڤێ چەندێ،مالا زاڤای دێ دناڤ گوندیدا،تووشی شەرمێ بن.بدیتنا ئەوان ئەڤ چەندە شەرمزاریە. بابەتێ ئەڤێ چیرۆكێ،باسێ كەسەكی دكەت كو ژن خواستیە و لدەمەكێ نێزیك دێ دەهوەتێ كەت و بەری رۆژا دەهوەتێ، چەند كەس ژ مرۆڤێن ئەوی و گوندیێن وی هەر شیرەتان لێ دكەن و دبێژنێ پێدڤیە شەڤا ئێكێ تۆ خوە بكەیە زەلام ئانكو بیكێ ژ كچینی بێخی.ئەڤێ چەندێ جۆرە ترسەك یانژی نەخۆشیەك دەروونی بۆ ئەڤی كەسی دروستكریە و لدەمێ دەهوەتێ شەڤا ئێكێ ژ ترسان دا نەشێت بیكێ ژ كچینی بێخیت و مرۆڤێن ئەوی، گەفا لێدكەن و ل داوییێ د قوتن ژی چونكی نەشیایە كریارا سیكسی بكەت. لڤێرە ناڤونیشانێ ئەڤێ كورتە چیرۆكێ كو هەمان ناڤونیشانێ سەرەكیێ هەمی كومەلە چیرۆكێیە رەهەندێن خوەیێن دەلالی دناڤ ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێدا (شەڤا فریشتە رەڤین) كو رەڤینا فریشتەیان جەختكرنەكە لسەر ئەوێ زوری و ستەما ل زاڤایی و بیكێ دهاتە كرن ژلاییێ كەس و كارێن وانڤە. ئەڤێن خوارێ چەند نموونەكن ژ تێكستێ ڤێ كورتە چیرۆكێ لدۆر ڤێ چەندێ:

-دەمێ مرۆڤ و گوندی شیرەت و گەفا ل زاڤای دکەن:

-((...لێ ئەوێ چەپە خوار و

دەڤ گلیز چ حال نەددایێ، رۆژێ حەفت جاران دا ملێ وی گرت و

ڤە گژگژینیت و بێژتێ: دڤێت تو وێ شەڤێ سەرێ مە بلند بکی ویا

دی خەما برایێ تە، سوزبت ئەز ئاسمانی بکمە ئاگر، خوە فریشتە ژ

ئاسمانێ حەفتێ ب رەڤن...)) (٣٧).

-((ژ خوە ئەوێ سمبێل بۆز و زك شوور، گوپالێ دتە بەر خوە و ژ دوور

ڤە دبێژیت: کا تو چ دخوی ؟ تو کاکلێن گویز و باهیڤا دخوی؟ تو

مێویژ و کەتکێن هەژیرا دخوی؟ هنگڤین باشە،ئە! هنگڤینی ب خوە.

هەر جار سمینارا خوە ب ڤان پەیڤا ب داوی دئینا: دڤێت تو وێ

شەڤێ شێر بی تو سەرێ مە بلند بکی، هیچ جارەکێ ڤێ مالێ سەرێ

خوە ل بەر مە نە راکریە،...)) (٣٨).

-((...ئەوێ عەور ل سەر چاڤی، زاڤا برە ژوورا

وی و گوتێ!: نەکو تو بچی چیروکا بێژی زوو دەرکەڤە، ...)) (٣٩).

-دەمێ زاڤای ئازار د دەن و گەفێن گۆشتنێ لێ دکەن:

-((...ئەوێ عەور ل

سەر چاڤی پشتا تبلێن خوە یێن پر موو ب توریی ڤە ل دەرگەهی

دان. ئەڤە چ ل تە هات؟ خوە نە تو چووی چیرۆکا بێژی؟

د پستوییێ زاڤای رە گرت، هەر وەکی گورگەکێ هار دستوییێ کەوالەکا

لەغەر دگرت، دویڤ خوەرا راکێشا و برە بن تویا حەوشێ. ئاڤا دەنی

ل وێ شەڤا چریا دوێ ب سەری دا کر و دگەل هەر ترارەکی چەپۆلەك

ل پاتکێ ددا، تە دڤێت تو تەنێ درووییێ مە بدەی؟)) (٤٠).

- ((...ئەوێ سمبێل بۆز ب تورەیی ڤە گوتێ:

مال کەمباخ ما تەدڤێت تو سەرێ مە شوورکی تە خێرە تو ڤێ شەڤێ

هوسا بەنج بووی! نێ من دگوت گامێشەك خوە دبن تەڤە ناگرت،...)) (٤١).

-((...،ئەوێ چەپەخار فیشەك برە بەر دەمانجێ

و گوت: من بەردن دا ئەز ئەڤێ سەر گولك ب کوژم ما ساخ بوونا وی

بۆ چ یە؟)) (٤٢).

٢-٢-٢-کورتە چیرۆکا(دادگە هـ):

ناڤونیشانێ ئەڤێ کورتە چیرۆکێ،بتنێ ژ پەیڤەکا دارشتی پێکدهێت کو پەیڤا(دادگەه)ـە. برەنگەکێ گشتی ئەگەر ئەم ل رامان و دەلالەتێن ئەڤێ پەیڤێ بنێرین، دێ بینین کو دادگەه ئەو جهە یێ کو مافێ کەسێن چەوساوە و ستەملێکری دهێتە ستاندن و

تاوانبار و ستەمکار لێ د هێنە سزادان. ئانکو جهەکێ پیرۆزە و دادی و ئارامییێ دناڤ جڤاکیدا بەلاڤدکەت. بەلێ ئەگەر ئەڤ دادگەهە کارێ خوە ب دروستی ئەنجام نەدەت و خیانەت و نەدادییێ بکەت، ئەڤجار ئەڤ چەندە دێ بیتە تاوانەکا مەزن و گەندەلی دێ دناڤ جڤاکی دا بەلاڤ بیت. بڕەنگەکێ گشتی ئەڤ کورتە چیرۆکە باسێ تاوانبارەکی دکەت کو تاوانێن مەزن دەرحەق مرۆڤان کرینە و لدەمێ دادگەهکرنێ ئەڤ تاوانبارە بەرەڤانییێ ژ خوە دکەت کو جڤاکی سیچەلۆ دکەت، ژبەر فشار و نەریتێن جڤاکی وی ئەو تاوانە ئەنجامدایینە، ئەڤجار دادڤان ژی،ئەڤی تاوانباری ئازاد دکەت و بەر ددەت. ئها لڤێرە ئەڤ ناڤونیشانێ ناڤەکی (دادگەه) جهێ خوە دناڤ رەهەندێن دەلالییێن ناڤونیشانێ سەرەکییێ کۆمەلە چیرۆکی دا د بینیت (شەڤا فریشتە رەڤین)، چونکی ئەگەر جڤاکەکێ نە تێگەهەشتی و نەزان هەبیت و نەریت و رەفتارێن نە دروست دەرحەق ئەندامێن خوە ب سەپینیت، ئەڤە ژی هەر د بنە تاوان کو جەختیەك لسەر بێدادییێ دهێتەکرن،هەروەسا ئەگەر دادگەه و دادڤانیا هەر وەلاتەکی گەندەلی کەفتێ ئەڤجار جڤاك هەمی دێ هەلوەشییێت و بێدادی بەلاڤ بیت.

– تاوانبار نهۆ ل دادگەهێیە و دادگەهکرنا وی دەستپێدکەت:

((هۆلا دادگەهێ رێ نەما ژ بەر پەیامنێر و رۆژنامەڤانان.

داخوازکەرێ گشتی تلێن خوە ب نك تاوانباری ڤە برن، و ب تونەکێ

پڕ تورە،ئەڤ نە مرۆڤێ هەیێ ب رەنگ مرۆڤ، هوون دبینن د قەفەسا

تاوانێ دا کریارەکا هۆڤانە د دەرهەقێ مرۆڤایەتییێ دا کری، هیچ

تاوانەکا وەکی وێ د دیرۆکا مرۆڤایەتییێ دا نە هاتیەکرن...

...سێدارەدان بۆ

ڤی هۆڤێ هە کێمە، لەوا ئەم داخواز دکن بهێتە پرت پرت کرن د

گەهان رە.)) (٤٣).

–تاوانبار بەرەڤانییێ ژ خوە دکەت و جڤاکی گونەهبار دکەت:

((دناڤ شفشان دا ب سەر خوەڤە هات وەکی شەرڤانەکێ وەستای،

چاڤ چەرینەك ل هەمی روونشتی یێن هۆلێ کر و گۆت: دادڤانێ

بەرێز ئەز ئەڤ کەسێ بەرامبەر هەوە...

...هاتیمە زرپەهەرکرن ژ هەمی حەز

و ڤیان و خورسکێن خورستییێن ژیانێ، ئەڤی جڤاکی دەڤ و دەست و

پێن من بەند کرینە ب ناڤێ گونەه و شەرم و تیتال و رەوشتان،

...ئەز خوە گونەهبار نابینم هەتا بێمە سزادان بەلکو یێ ژ

هێژای سزادانێ بت، ئەڤ جڤاکەیە یێ ب ساخی هەمی تشت د مێشکێ

منێ مرۆڤ دا فەتساندین.)) (٤٤).

– دادگەه بڕیارا ئازادکرنا تاوانباری ددەت:

((...دادگەهـ..مە

بڕيار دا د ڤێ روونشتنێ دا ئەڤ كەسێ هە يێ بێ گونەهـ بهێتە ئازاد

كرن، و شوينا وى جڤاك ب توندى بهێتە سزادان.)) (٤٥).

٢-٢-٣- كورتە چيرۆكا(ستۆك):

ناڤونيشانێ ئەڤێ كورتە چيرۆكێ (ستۆك) پەيڤەكا سادەيە، رامانا ئەڤى ناڤونيشانێ ناڤەكى لسەر جۆرەكێ ياريا پاپەزكانێ كو قۆمارێ پێدكەن دهێتە دانان. برەنگەكێ گشتى ئەڤ كورتە چيرۆكە باسێ وان كەسان دكەت يێن كو گەل و وەلاتێن خوە د فرۆشن و ئەڤى كارى ژ بۆ حەزێن خوەيێن كەسوكى بكاردئينن و بخوە ئەڤ كەسە يێ ئامادەيە قۆمارێ ب چارەنڤيسێ وەلاتێ خوە بكەت. ئها لڤێرە ئەڤ ناڤونيشانێ ناڤەكى ژى (ستۆك) وەكو رەهەندەكێ دەلالى جهێ خوە دناڤ دەلالەتا ناڤونيشانێ گشتيێ كۆمەلە چيرۆكێ دا دبينيت (شەڤا فريشتە رەڤين)، چونكى ياريكرن ب چارەنڤيسێ وەلاتى كارەكێ زێدە خراب و تاوانەكا مەزنە كو ئەڤ كەسێن دەروون نزم و ل جهێ بەرپرسايەتى و برِيارێ و مينا ياريا قۆمارێ موساوەمێ لسەر چارەنڤێسێ وەلاتێ خوە بكەن و لدويف ڤێ چەندێ ئەم د شێين بێژين: ژبەر كو ئەڤ كەسە وەلاتێ خوە د فرۆشن كو ئەڤ چەندە كارەكێ خراب و تاوانەكا مەزنە و ديسان هەر جەختكرنە لسەر ئەنجامدانا وى كارێ نە رەوا:

- خودانێ قۆمارێ ستۆكا خوە ڤەدەكت و يارى كەر ژى دچنێ و ڤان ياريكەران پارە نين پێ قۆمارێ بكەن بەلكو هەر ئێكى كەرەستەك دى ژ بلى پارا هەيە:

((ئێكى دگۆت:

- ستۆكا خوە پەيت كە.

يێ دى دگۆت:

- ما هەوە چ مايە هەتا هوين ياريێ سەرا بكەن؟

ئەوێ بيەرامبەر ، دەستێ خوە برە بن كەفشێ خوە و پرتوكەكا

كەڤن و بەرگ و لێڤ درِياى ئينا دەر و ب لێڤێن خوە ڤانا و دانا سەر

مێزێ و گۆت:

-ئەڤە بەيتا من

....

هەميا پێكڤە گۆتێ:

- ما تە چ هەيە هەتا تو ياريێ سەرابكى؟

ئەوى ژى ژ دوورڤە بەرسڤ دا:

- ئەڤە كفنێ من)) (٤٦).

-خۆدانێ ستۆكێ ژى ياريێ بێ پارە ڤەدكەت و قۆمارێ ب نەخشێ وەلاتێ خوە دكەت:

((چاڤێ هەميا ما ل خودانێ ستۆكێ، ئەوى ژى ب قەبەڤە دەستێ

خوە برە پاخلا خوە و كاغەزەكا مەزن و نەخشاندى دانا سەر مێزێ

و گۆت:

- ئەڤە نەخشێ وەلاتێ من ستۆكە، ڤێجا وەرنێ گوند...گوند،

باژێر..باژێر ل بەر هەوە.))(٤٧).

٢-٢-٤-كورتە چيرۆكا(ئەو رۆژا...!):

ناڤونيشانێ ئەڤێ كورتە چيرۆكێ بتنێ كەرتەك ژێ ديار بوويە و كەرتێ ديتر هاتيە لادان كو باسێ رۆژەكێ دكەت، ئانكو (ئەو رۆژا...) ئەڤ ناڤونيشانێ ناڤەكی وەكو ريزمان ژ فريزەكا ناڤی پێكدهێت كو لڤێرە (ئەو) د بيت هەڤالناڤێ نياسينێ و (رۆژ) ناڤە و (ئا) ژی ئامرازا خستنا سەرە ژ بۆ دەستنيشانكرنا رەگەزی هاتيە. لێ رامانا ئەڤی ناڤونيشانی يا تەمام نينە و بتنێ باسێ رۆژەكێ هاتيەكرن، ديارە ئەڤ رۆژە گەلەك يا گرنگە لدەڤ ئەڤی كەسی يانژی د بيتە رويدانەكا گرنگ بۆ ئەڤی كەسی د ئەوێ رۆژێدا رويدايە.ئەڤ چيرۆكە باسێ كەسەكی دكەت كو رۆژەكێ ئەڤ كەسە ژ مال دەركەتيە و ڤيايە كەسەك دی دگەل وی ياريا بكەت، يانژی دانوستاندنەكێ دگەل بكەت و بخوە چوويە دەف هەڤالەك خوە لدەمێ كاری، لێ هەڤالێ ئەوی نەشيايە ژ بەر كارێ خوە دانوستاندنێ دگەل بكەت.ئەڤجار ئەڤ كەسە گەلەك تورەبوويە و هەر وەكو ئەو بخوە د دەتە دياركرن و مينا زاروێن بەرپرسان سواری ترومبێلا خوە بوويە و هەمی ياسايێن ترافيكێ پێشيلكرينە و پێ ل ياسای كريە. ئها لڤێرە بديتنا مە ئەڤ ناڤونيشانە و تارادەكی شيايە بۆ خوە دەرازينكەكێ ببينيت و ژلايێ دەلالی ڤە بچيتە دناڤ رەهەندێن دەلالەتا ناڤونيشانێ سەرەكیێ ڤێ كۆمەلە چيرۆكێ دا (شەڤا فريشتە رەڤين)، ئانكو جەختكرنەك لسەر ئەوان سەرپێچيان دهێتەكرن يێن كو كۆرێن بەرپرسان دكەن.

- دەمێ ئەڤ كەسە ژ مال دەركەفتی و چوويە گازينوێ و چوويە دەف هەڤالێ خوە:

((وێ رۆژێ كەس نە بوو ب لەخرينی ياريا لگەل بكت، باليفكەكێ تێ

وەركەت يان بێژتێ وەرە شەرێ هێشترا. كەماخێن وی ئەرد نەدگرت،

ژ گازينۆیێ دەركەت، كەسەك نەديت هەدارا وی پێ بهێت.قەستا

دائيرا هەڤالێ خوە كر ئەو ژی وێ رۆژێ ژ هەمی رۆژا ب شۆلتر بوو)) [٤٨].

- دەمێ ئەڤ كەسە وەكو كۆرێن بەرپرسا ترۆمبێلێ د هاژووت:

((... ژ دەف وی ژی دەركەت. وەكی

مارماسيەكی گێژ شوستە دبرين پێلێن مرۆڤان دوربر دكرن، سينگێ

وی ب دەهان دكەت، خوە نە گۆتە ئێكێ بۆرە. وەكی سنێلەكی كورێن

بەرپرسا ل ترومبێلێ خوری چ پويتە ب گلۆپێن كەسك و سۆر نەكر،

نەدزانی پۆليس و فيرك هەنە...)) [٤٩].

٢-٢-٥- كورتە چيرۆكا(تەشابەت):

ناڤونيشانێ ئەڤێ كورتە چيرۆكێ ژ ئێك پەيڤا سادە پێكدهێت كو پەيڤا (تەشابەت)ـە، رامانا ئاساييا ئەڤێ پەيڤێ ئەوە كو وەكو هەڤالناڤەكی لسەر ئەوی كەسی دهێتە دانان يێ كو ژ لايێ جەستەیی ئانكو لەشی ڤە يێ تەمام نەبيت ئانكو رێك و پێكی د ئەندامێن لەشێ ويدا نەبيت و لەشێ وی نە وەكو

لەشێ مرۆڤێن ئاسایی بیت. ئەڤ چیرۆكە باسێ كەچەكێ یان ژنەك دین(شێت) دكەت ل گوندەكی تووشی زێدەگاڤیا سێكسی بوویە و ئەو كەسێ ئەو كریارە دگەل كری ژی، هەر مامۆستاییێ گوندیە و دەمێ ئە ڤێ ژنا دین زارۆك د بیت و گوندی هەمی لێ كومبووینە تاكو تەماشەی زارۆكی بكەن و بنێرنە ساخلەتێن لەشێ ئەوی زارۆكی، كانێ ئەڤ سالۆخەتە زێدەتر وەكو كیژ زەلامێ گوندینە، ئەڤجار دیار دبیت كو ئەو تاوانبارە. مەلا و مامۆستا ییێ گوندی داخواز دكەنە وێرێ و بوچوونا وان وەردگرن. مەلا دبێژیت دیارە ئەو زارۆكە یان تشابەتە ژ ئەجنەیایە، لێ داپیركەك بەرسڤا مەلای د دەت و د بێژیتێ، بخودێ ئەڤە نە ژ ئەجنەیایە و چاڤێن ئەوی وەكو یێن مرۆڤانە، لڤێرە مامۆستاییێ گوندی و پێخەمت خوە رزگاركرنێ ژ ئەڤێ تاوانێ هەر دیسان جەختیێ لسەر بوچوونا مەلایی دكەت و بدەنگەكێ نزم د بێژیت: ئەجنەنە و ژ ئەوی جهی دچیت و ژ ئەڤێ هەلویستێ دوماهیكێ ییێ مامۆستاییێ گوندی خۆیادبیت كو ئەو تاوانبارە و ئها لڤێرە ئەڤ ناڤونیشانە (تشابەت) ئاماژێن خوەیێن دەلالی بەرددەتە ناڤ رەهەندێن دەلالییێن ناڤونیشانێ سەرەكییێ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكێ (شەڤا فریشتە رەڤین). خودایێ مەزن كەسێن دین ژ گونەهان ئازادكرینە و نابیت هیچ كەسەك زێدەگاڤییێ لسەر دینان بكەت و ژ بەر ئەڤێ زێدەگاڤیا لسەر ئەڤێ ژنا دین هاتیەكرن، ئەڤجار زووری و زێدەگاڤی دەرحەق كەسەك بێگونەه هاتینە كرن.

– دەمێ گوندی دزانن ئەو ژنا دین یا دوو گیانە:

((ئەرێ ژ خوە گوندێ مە بچووك بوو، لێ ب شەڤان دووكێل ژ دوو

كوچكا بلند د بوو. ئەو هەیامەك بوو پستە پست ژ دووكێلێ بلندتر

د بوو د ناڤبەرا هەردوو كوچكان دا هەتا ئاشكرا بووی كو كنۆیا رەبەن

ب تشتە. گوندی ل هەڤ جەمیان،یەك و دوویا خوە كرن،...))(٥٠).

– دەمێ وێ ژنا دین زارۆك دبیت:

((هێژ هەفتیەك مایی بۆ سەرێ چلێ هاڤینێ، گوندی داجریانە

دەرێ مالا بابێ كنۆ. زارۆیا رێ نەددا مەزنا و ژنك ب خوە

دەستووردایی بوون بچنە ژۆرا كنۆ،د ناڤ وێ قولوزینێ دا ویق ویقا

زارۆیەكێ بلند بوو، پیرەك رەڤیان و گۆتن:تەشابەتە...تەشابەتە.))(٥١).

–هەلویستێ مەلای و مامۆستاییێ گوندی لدۆر ڤێ چەندێ:

((مەلێ هزرەك بر و یەك ئانی، سەرێ خوە هەژاند و گۆ: هەبت نەبت

ئەڤ تەشابەت ژ ئەجنایە، پشتی چەند بسمللا پیرەكێ قوماتك بلند

كرە پێش چاڤێ مەلێ، و مەلێ ژ ژۆرێ دەركەفت ب هەردوو دەستا كراسێ

بەدەنا خوە داقوتا و سەرێ خوە بلندكر و گۆ: مرۆڤ بۆ خودێ بێژە

ئەجنە ژ ڤێ گونەهێ د دوورن؛ چنكو چاڤێن وی وەكو یێن مرۆڤانە.

مامۆستایێ گوند بەری ب ژوور بكەڤت هزرا پاییزا بۆری كر دەمێ

گوند هاتیە دۆر پێچكرن، ل سەر پێ خوە زڤڕی، سەرێ خوە كرە ناڤ ملێن

خوە و ب دەنگەك مەلەەل گۆ: ئەون ما دێ ژ وان پێڤە كی دی بن.))[٥٢].

٢-٢-٦- كورتە چیرۆكا(گێندەل ئەفەندی):

ناڤونیشانێ ئەڤێ كورتە چیرۆكێ ژ فرێزەكا ناڤیا ئاسایی پێكدهێت و دوو پەیڤێن سادە بخوەڤە دگریت. هەلبەت پەیڤا گەندەلی رامانا شكاندنا یاساو دەستووران د بەخشیت و(گێندەل ئەفەندی) ئانكو گەندەلچی یان ئەو كەسێ گەندەلییێ دكەت. ئەڤ چیرۆكە باسێ كەسەكی یانژی بەرپرسەكی یان كاربدەستەكی دكەت و هندەك خەلك چووینە مالا ئەوی تا كو واستەیان بۆ خوە بگرن و ئەڤ كەسە لدەستپێكا ئاخفتنا خوە دبێژیت كو گەندەلی كارەكێ خرابە و نەژ رەوشتێ مەیە، بەلێ دناڤ گەنگەشا ئەڤی كەسی و ئەندامێن مالا ئەوی و كەسێن دیتردا، چەندین هەلویستێن گەندەلییێ ژێ دیار دبن. ئانكو گەندەلی ژی ژ ئەوان كار و تاوانانە یێن كو چ ئایین یانژی دەستوور قەبوول ناكەن. لدویف ئەڤێ چەندێ ئەم د شێین بێژین كوناڤونیشانێ ئەڤێ كورتە چیرۆكێ ژی (گێندەل ئەڤەندی) ئاراستەبوونا خوەیا دەلالی دناڤ رەهەندێن دەلالییێن ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێدا دبینیت (شەڤا فریشتە رەڤین)، ئانكو گەندەلی ژی تاوانەكا مەزنە دەرحەق جڤاكی دهێتەكرن.

- هەلویستێ ئەڤی كەسی هەمبەر گەندەلییێ:

((گەندەلی نە ژ رەوشتێ گەلێ مەیە،بەلكو دیاردەكا بیانی یە دگەل

عەرەبان هاتیە ناڤ جڤاكێ مە دا؛...))[٥٣].

-كۆڕی ڤی كەسی گەندەلیا وی ئاشكەرادكەت:

((كوڕێ وی یێ بچووك ب ژۆر كەت، دەستێ خوە د ستۆییێ وی

ئالاند و گۆت: باب ما نەسریكا مە نەهاتیە؟ نێ تە گۆتبوو بلا

نەسریا ڤێ مەهێ بهێت ئەز دێ بۆ تە كومپیوتەرەكی كرم، نێ تە بۆ

ژۆرێن هەمیا یێن كرین بەس ئەز یێ مایم.))[٥٤].

-ئافرەتەك هاتیە مالا وی بۆ واستەكارییێ:

((بەرێ خوە ڤەگوهاست ب نك وێ پیرەژنا ب رەخ خانما خوەڤە:

- حەجیا من تەلەفۆنا دادوەری كر و جوامێری خاترا مە گرت،

جایێ حەفت سالا، نەڤییێ تە پێنج سالا ب تنێ هاتە سزادان،...))[٥٥].

٢-٢-٧- كورتە چیرۆكا(رۆژانێن مریەكی):

ناڤونیشانێ ڤێ كورتە چیرۆكێ (رۆژانێن مریەكی) و هەر وەكو دیار ژ فرێزەكا ناڤیا سادە پێكدهێت و ژ ئاراستا رامانا فەرهەنگیا ئەڤی ناڤونیشانی خویادبیت كو ئەگەر مرۆڤ مر، ئێدی چ رۆژنە نابن، بەلكو وەكو خوازەكی ئەڤ ناڤونیشانە هاتیە و كەسەك زیندیە

و لسەر زارێ كەسەك مری د ئاخڤیت. چیرۆكنڤێس د ئەڤێ كورتە چیرۆكێدا، لسەر زارێ مریەكێ زیندی د ئاخڤیت و باسێ ئەوان درەوا و بێبەختی و تاوانان دكەت، یێن كو هندەك ژ كەس و كار و هەڤالێن مرۆڤی و پشتی مرنا مرۆڤی ئەنجامددەن. لڤێرە ئەم دبێژین كو ئەڤ ناڤونیشانێ ناڤەكی ژی ئاراستا خوەبوونا خوەیا دەلالی لناڤ ناڤونیشانێ سەرەكییێ ڤێ كۆمەلە چیرۆكێدا (شەڤا فریشتە رەڤین) دبینیت. چونكی ئەو درەو یان بێبەختی و نە راستییێن دەرحەق كەسێ مری دهێنەكرن،جەختكرنن لسەر وان تاوان و كارێن خراب یێن كو دەرحەق كەسێ مری دهێنەكرن:

– دەمێ كەسەك ب درەو باسێ مەردینیا مری دكەت و خۆشكا مری ب درەو سالۆخا سیمایێ وی دكەت:

((...من ئاگەهـ ژ لەشێ خوە نەما ب

تنێ گوهێ من زال بوون لسەر هەموو هەستێن دی،هند دگرین،هندا

ب من دگۆت، هندا چاكیێن من دگۆتن،هندا دگۆت چ مەردەمێر بوو..

كەنیا من دهات، ب هەموو ژیانا خوە دا من پاریەك نان نەدابوو

تو كەسا، خوها من یا مەزن پرچا خوە د كێشا و د گۆت: براوۆ،سمبێل

رەشۆ، چاڤ بەلەكۆ، دێم پانۆ، بەژن زراڤۆ، دیسا كەنیا من د هات؛

چنكو وێ ژی دەرەو دكرن، سمبێلێن من د بۆز بوون من ب رەشی

بۆیاغ دكر، دێمێ من نەیێ پان بوو ئەز شەوی درێژووم، كەنیا من

گەلەك ب پەیڤا بەژن زراڤۆ دهات؛ چنكو هێژ ئەز زارۆك ئەز قەلەو

و كن بووم.))[٥٦].

– پشتی كو مری چەندین هاریكاری بۆ هەڤلەك خوە كرین، ئەڤ هەڤالە، مری ب كەسەكێ خراب سالۆخددەت:

((كووجك بابەكی من گەلەك چاكی دگەل كربوون، هەرگاڤا تەرازوا

وی خواربا، هەوارا خوە د گەهاندە من، ئەوا ب من ڤە هاتبا من بۆ

دكر، هێدی دگۆتە هەڤالەكی خوە، كورۆ خوە گەلەك مەزن دكر، بلا

ویڤەتر بچت. لێ هەڤالێ وی ژ وی جوامێرتر بوو، گوتێ مال میرات

هەكە ئەوی خوە مەزن دكر، باكی ژوی روح سڤكتر هەبوو د ڤی

گوندی دا.)) [٥٧].

–پشتی كو مری بیست دینار داینە هەڤالەك خوە ب قەر و هەر ژێ وەرنەگرتین، ئەڤجار ئەڤ هەڤالە ب بێبەختی مری ب قەرداری خوە د زانیت:

((كووچك بابەكی دی من رۆژەكێ ل بازێری دیت كنجێن

لەشكەریێ ل بەربوون، ئەو دو مەهـ بوون نە هاتیە مەعدونییێ ژ بەر

نە پێگیر بوو، خستبوون ناڤ زیندانا لەشكەری، و بێ پەرە مابوو، خوە

ئاڤێتە من وەكی كووچكەك خوەدیێ خوە دبینە، من ژی ب چیرۆكا

وی زانیبوو، گۆت ئەز بێ پەرە مە گەر تو بیست دیناران بدیە من

ئەزێ ل مال بدمە تە، من دەست دا بەرووكا شەلێ خوە و بیست دینار

دانە دەست،...نە من گۆتێ كا پەرێ من، نە وی دانە من و

من شەرم ژی دكر رۆژەكێ قالا وان پەرا بكەم. هوون د زانن وی

كووچك بابی چ دگۆت ل سەر تربا من؟ ب دەنگەكێ بلند دگۆت:

رۆژەكێ من هەزار دینار دابوونە رەحمەتی، گەلی مرۆڤان، پێنج سەد

دینار ل گەردەنا وی ئازا بن و بێنج سەد دینارێن دن چی گاڤا زارۆكێن

وی پێچێبوو بدنە من...))[٥٨].

سەبارەت ناڤونیشانێن ناڤەكیێن ئەوان هەرسێزدە كورتە چیرۆكێن دیترێ ژ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكێ و هەر وەكو دیار، مە شلۆڤەنەكرینە.هەلبەت ئەگەر ژی ئەوە كو ئەڤ هەر سێزدە ناڤونیشانە و ل گۆرەیی ئەوێ ئاراستا تیۆریا زانستێ ناڤونیشانكرنێ ناچنە دناڤ رەهەندێن دەلالییێن ناڤونیشانێ سەرەكیێ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكێدا (شەڤا فریشتە رەڤین) هەرووسا ئەم نەشیاین چ بەلگەیان ژ ناڤ تێكستێ ئەڤان كورتە چیرۆكان ببینین كو ئاراستەبوونا دەلالییا خوە دناڤ رەهەندێن دەلالییێن ناڤونیشانێ سەرەكیێ ڤێ كۆمەلە چیرۆكێ دا ببینن. چونكی لدویف تەوەرێ ئەركێن ناڤونیشانی (١-٣) و بتایبەت خالا (١-٣-٣-) ئەركێ سالۆخدانێ و دیسان لدویف تەوەرێ بنیاتێن ناڤونیشانی (١-٤) و بتایبەت خالا (١-٤-٢-) بنیاتێ سەرڤە، ئەم نەشێین ئەڤان هەر سێزدە ناڤونیشانێن ناڤەكیێن ئەوان كورتە چیرۆكان لدویف ئاراستا دەلالەتا ناڤونیشانێ سەرەكیێ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكی (شەڤا فریشتە رەڤین) بدانین و شلۆڤەكەین.

– بۆ زانین ئەڤ كۆمەلە چیرۆكە یا ب ناڤونیشانێ سەرەكیێ(شەڤا فریشتە رەڤین) ژ بیست كورتە چیرۆكان پێكدهێت، ئانكو ژ بیست ناڤونیشانێن ناڤەكی پێكدهێت و مە ژ بلی ناڤونیشانێ سەرەكیێ كۆمەلە چیرۆكێ، ناڤونیشانێن حەفت كورتە چیرۆكان شلۆڤەكرینە.

– ئەو هەر سێزدە ناڤونیشانە ژی ئەڤەنە:

(ئەز كیمە؟،دیمەنەكێ بزدیای ژ فلمەكێ خاڤ، بابەلیسك،ئەز ژ كێ؟،سۆرۆ،سەرەدانەكا درەنگ، شەڤەكا برسی و نانەكا ترسی،ئۆغر، هێستر، خۆبایی، ماچ،مرۆڤ،پەیكەر).

ئەنجام:

١-ناڤونیشانێ سەرەكیێ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكێ وەكو ناڤونیشانێ دەرەكی،برەنگەكێ سادە هاتیە دارێتن، ئانكو نە ناڤونیشانێ تایی و نە ناڤونیشانێ دەستنیشانكەرێ ژانری لگەل نەهاتیە دارشتن.

٢- ناڤونیشانێ سەرەكیێ ئەڤێ كۆمەلە چیرۆكێ نەشیایە دەربرینێ ژ هەمی ناڤونیشانێن ناڤەكیێن كورتە چیرۆكان بكەت و رەهەندێن دەلالەتا ئەوی بتنێ دناڤ

ناڤونيشانێن ناڤەكيێن حەفت كورتە چيرۆكاندا بەرجەستەبوويە.

٣- ناڤونيشانێ سەرەكيێ ئەڤێ كۆمەلە چيرۆكێ بوويە كێلگەيەكێ دەلالى و دەربرين ژ پۆختێ رامانا وان هەرحەفت كورتە چيرۆكان كريە،يێن كو مە داينە شلۆڤەكرن.

٤- پرۆسا ناڤونيشانكرنێ و برەنگەكێ گشتى لدەڤ چيرۆكنڤيس(اسماعيل هاجانى) دەربرين ژ ئەزموونا ئەدەبيا وى بخوە كريە.

٥- پرۆسا ناڤونيشانكرنێ دناڤ ئەڤێ كۆمەلە چيرۆكێدا ژ رەهەندێ ئيستاتيكى ڤالا نەبوويە و چيرۆكنڤيسى كو د ئەنجامدا ناڤونيشانێن ئەڤێ كۆمەلە چيرۆكێ چێژوەرگرتنەك و سەرەنجراكێشانەك بۆ وەرگرى ئازراندية.

٦- برەنگەكێ گشتى،ئەوبابەتێن ناڤونيشانێن ئەڤێ كۆمەلە چيرۆكێ نيشانددەن بريتينە ژ نيشاندانا هندەك ژ ئاريشە و گرفتێن ژيانا جڤاكى.

پەراويز و ژێدەر:

ئێك: پەراويز:

١-نزار سلمان طاهر (٢٠٠٩): ناڤونيشان وەكو ناسناما تێكستێ هۆزانێ(هۆزانێن محسن قوچان وەكو نمونه). ژ وەشانێن گۆڤارا مەتين، ژمارە(٢٢)،دهوك، چاپخانا هاوار،چاپا ئێكێ،بپ٤٧.

٢-عبدالقادر رحيم(العنوان في النص الابداعي- أهميته و أنواعه-(٢٠٠٨: مجلة كلية الاداب و العلوم الانسانية و الاجتماعية،العددان(الثاني و الثالث)،جامعة محمد خيضر بسكرة،ص٦٨.

٣-محمد بازي (٢٠١٢): العنوان في الثقافة العربية (التشكيل و مسالك التأويل)، الدار العربية للعلوم ناشرون/ منشورات الاختلاف، بيروت/ الجزائر، الطبعة الاولى،ص١٥.

٤-نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٧٨.

٥-بسام قطوس(٢٠٠١):سيمياء العنوان،وزارة الثقافة ، عمان/الاردن،الطبعة الاولى،ص٣٣.

٦-جميل حمداوى(١٩٩٧):السيميوطيقا و العنونة،مجلة عالم الفكر،الكويت،المجلد(٢٥)،العدد (٣)، ص٩٦.

٧-عدنان حسين قاسم(٢٠٠٠):الاتجاه الاسلوبيى البنيوي في نقد الشعر العربي،الدار العربية للنشر و التوزيع، مصر،الطبعة الاولى،ص٢٩١.

٨-عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة،دار التكوين للتاليف و الترجمة و النشر،دمشق،الطبعة الاولى،ص٣٩-٤٠.

٩-فريد حليمي(٢٠١٠): سيميائية العنوان في الرواية الجزائرية المعاصرة(١٩٩٥- ٢٠٠٠)،مذكرة مقدمة لنيل شهادة ماجستير في الادب الجزائري المعاصر،قسم اللغة العربية،كلية الاداب و اللغات،جامعة منتوري- قسنطينة،باشراف،د.عليمة قادري،غير منشورة،ص٥٠.

١٠- د.خالد حسين حسين(٢٠٠٧):في نظرية العنوان(مغامرة تأويلية في شؤون العتبة النصية). التكوين للتأليف و الترجمة و النشر، دمشق،د.ط،ص٧٧.

١١- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة،ژێدەرێ بەرێ ، بپ٤١.

١٢- بشرى البستاني(٢٠٠٢): قراءات في الشعر العربي الحديث،دار الكتاب العربي،بيروت/لبنان، الطبعة الاولى،ص٣٤.

١٣- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٨٦.

١٤- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة،ژێدەرێ بەرێ ، بپ٥٠.

١٥- د.خالد حسين حسين(٢٠٠٧): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٧٩.

١٦- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٨٩.

١٧- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٥١.

١٨- فريد حليمي(٢٠١٠): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٦٧.

١٩- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٥١.

٢٠- د.محمد الهادي المطوي(١٩٩٧):شعرية عنوان كتاب الساق على الساق في ما هو الفارياق.مجلة عالم الفكر ، تصدر عن المجلس الوطني للثقافة و الفنون و الآداب، الكويت، المجلد(٢٥)، العدد (٣)، ص٤٥٧.

٢١- د.خالد حسين حسين(٢٠٠٧): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٨٢.

٢٢- بۆ وەرگرتنا زێدەتر زانياريان لدۆر ڤى جۆرێ ناڤونيشانكرنێ بنێرە:

- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٩٢-٩٦.

٢٣- اسماعيل سليمان هاجانى(٢٠٠٦):شەڤا فريشتە رەڤين(چيرۆك).ژ وەشانێن ئێكەتيا نڤيسەرێن كورد-دهوك-، چاپخانا خانى،دهوك.

٢٤- فريد حليمى(٢٠١٠): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٨٣.
٢٥- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ١٠٨.
٢٦- د.خالد حسين حسين(٢٠٠٧): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٩٨.
٢٧- د.محمود الهميسي(١٩٩٧):براعة للآستهلال في صناعة العنوان.مجلة (الموقف الأدبي)،مجلة أدبية شهرية تصدر عن إتحاد كتاب العرب،دمشق،العدد(٣١٣)،ص٤٢.
٢٨- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة، ژێدەرێ بەرێ ، بپ٥١.
٢٩- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ١٠٩.
٣٠- فريد حليمي(٢٠١٠): ژێدەرێ بەرێ ، بپ٨٥.
٣١- هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەر.
٣٢- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ١٠٩.
٣٣- هەمان ژێدەر،بپ١٢٧.
٣٤- د.عبدالناصر حسن محمد(٢٠٠٢):سيميوطيقا العنوان في شعر عبدالوهاب البياتي،دار النهضة العربية،القاهرة،ص٧.
٣٥- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩)، ژێدەرێ بەرێ ، بپ١٣٠-١٣٢.
٣٦- ناڤونيشانێ كۆمەلە چيرۆكا :اسماعيل سليمان هاجانى(٢٠٠٦): ژێدەرێ بەرێ.
٣٧- اسماعيل سليمان هاجانى(٢٠٠٦): ژێدەرێ بەرێ،بپ٦١.
٣٨- هەمان ژێدەر و هەمان بەر پەر.
٣٩- هەمان ژێدەر،بپ٦٣.
٤٠- هەمان ژێدەر،بپ٦٣-٦٤.
٤١- هەمان ژێدەر،بپ٦٤.
٤٢- هەمان ژێدەر و هەمان بەر پەر.
٤٣- هەمان ژێدەر،بپ١٠.
٤٤- هەمان ژێدەر،بپ١٠-١١.
٤٥- هەمان ژێدەر،بپ١١.
٤٦- هەمان ژێدەر،بپ١٤-١٥.
٤٧- هەمان ژێدەر،بپ١٥.
٤٨- هەمان ژێدەر،بپ١٧.
٤٩- هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەر.
٥٠- هەمان ژێدەر،بپ٣٨.
٥١- هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەر.
٥٢- هەمان ژێدەر،بپ٣٩.
٥٣- هەمان ژێدەر،بپ٤٧.
٥٤- هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەر.
٥٥- هەمان ژێدەر،بپ٤٨.
٥٦- هەمان ژێدەر،بپ٥٢.
٥٧- هەمان ژێدەر، بپ٥٤.
٥٨- هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەر.

دوو: ژێدەر:

١- اسماعيل سليمان هاجانى(٢٠٠٦): شەڤا فريشتە رەڤين(چيرۆك)ژ وەشانێن ئێكەتيا نڤيسەرێن كورد-دهوك-، چاپخانا خانى،دهوك.
٢- بسام قطوس(٢٠٠١):سيمياء العنوان،وزارة الثقافة ، عمان/الاردن،الطبعة الاولى.
٣- بشرى البستاني(٢٠٠٢): قراءات في الشعر العربي الحديث،دار الكتاب العربي،بيروت/لبنان، الطبعة الاولى.
٤- جميل حمداوى(١٩٩٧):السيميوطيقا و العنونة،مجلة عالم الفكر،الكويت،المجلد(٢٥)،العدد (٣).
٥- عبدالقادر رحيم(٢٠١٠):علم العنونة،دار التكوين للتاليف و الترجمة و النشر،دمشق،الطبعة الاولى.
٦- د.خالد حسين حسين(٢٠٠٧):في نظرية العنوان(مغامرة تأويلية في شؤون العتبة النصية). التكوين للتأليف و الترجمة و النشر، دمشق،د.ط.
٧- عبدالقادر رحيم(العنوان في النص الابداعي- أهميته و أنواعه- (٢٠٠٨: مجلة كلية الاداب و العلوم الانسانية و الاجتماعية،العددان(الثاني و الثالث)،جامعة محمد خيضر بسكرة.
٨- د.عبدالناصر حسن محمد(٢٠٠٢):سيميوطيقا العنوان في شعر عبدالوهاب البياتي،دار النهضة العربية،القاهرة.
٩- عدنان حسين قاسم(٢٠٠٠):الاتجاه الاسلوبيى البنيوي في نقد الشعر العربي،الدار العربية للنشر و التوزيع، مصر،الطبعة الاولى.
١٠- فريد حليمي(٢٠١٠): سيميائية العنوان في الرواية الجزائرية المعاصرة(١٩٩٥- ٢٠٠٠)،مذكرة مقدمة لنيل شهادة ماجستير في الادب الجزائري المعاصر،قسم اللغة العربية،كلية الاداب و اللغات،جامعة منتوري- قسنطينة،باشراف،د.عليمة قادري،غير منشورة.
١١- محمد بازي (٢٠١٢): العنوان في الثقافة العربية (التشكيل و مسالك التأويل)، الدار العربية للعلوم ناشرون/ منشورات الاختلاف، بيروت/ الجزائر، الطبعة الاولى.
١٢- د.محمد الهادي المطوي(١٩٩٧):شعرية عنوان كتاب الساق على الساق في ما هو الفارياق.مجلة عالم الفكر ، تصدر عن المجلس الوطني للثقافة و الفنون و الآداب، الكويت، المجلد(٢٥)، العدد (٣).

١٣- د.محمود الهميسي(١٩٩٧):براعة للآستهلال في صناعة العنوان.مجلة (الموقف الأدبي)،مجلة أدبية شهرية تصدر عن إتحاد كتاب العرب،دمشق،العدد(٣١٣).

١٤- نزار سلمان طاهر(٢٠٠٩): ناڤونيشان وەكو ناسناما تێكستێ هۆزانێ(هۆزانێن محسن قوچان وەكو نمونە). ژ وەشانێن گۆڤارا مەتين، ژمارە(٢٢)،دهوك، چاپخانا هاوار،چاپا ئێكێ.

Abstract:

The study tries to investigate the function of title in order to embody the meaning and the implicit meaning in the short story. The study also tries to enrich the Kurdish literary criticism with modern literary criticism theories. The title in the creative literary text represents the first relationship between the receiver and text and thus the receiver begins to create a primary idea from aesthetic and intellectual aspects of the signs of the text.

In this study titled “The title’s function in embodiment of the short story –In the short stories collection named (The night of fleeing of the Angels) by Isammeel Hajany, and after showing a background about the title, the researcher has analyzed the main title for the chosen short stories where the signs reflected in seven titles and thirteen titles didn’t embody their implied meanings in the main title of the collection.

الخلاصة:

تهدف هذه الدراسة الى تبيان وظيفة العنوان، بغية تجسيد المعنى و الدلالة الخفية في القصة القصيرة.اضافة الى هذا تحاول ان تثري النقد الادبي الكردي بالنظريات النقدية الادبية الحديثة، حيث يمثل العنوان في النص الادبي الابداعي،العلاقة الاولى بين المتلقي و النص. و بهذا يقوم المتلقي بتكوين فكرة اولية و من النواحي الجمالية و الفكرية لدلالات النص.

في هذه الدراسة الموسومة ب (وظيفة العنوان لتجسيد المعنى في القصة القصيرة- المجموعة القصصية(ليلة هروب الملائكة)ل إسماعيل هاجاني أنموذجا) و بعد عرض خلفية نظرية حول العنوان،قمنا ب تحليل العنوان الرئيسي للمجموعة القصصية المختارة حيث انعكست دلالاته في سبعة عناوين قصصية داخل المجموعة،ولكن ثلاثة عشرة عنوانا قصصيا لم يجسدوا ابعادهم الدلالية داخل العنوان الرئيسي للمجموعة.